

Enlige, ældre pakistanske kvinder fraskilte og enker

Rubya Mehdi, cand.jur., ph.d., forskningsadjunkt, Institut for
Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet
Forskningsassistent Pervaiz Akhtar Musikterapeut/Translatør

En tak til Ensomme Gamles Værn for at støttet dette forskning projekt.

En særlig tak til Christine E. Swane for hendes personlig interesse i
projektet

Undersøgelsen

- 25.000 mennesker med pakistansk baggrund i Danmark
- Studiet
- Interviewstudie med 15 enlige, pakistanske kvinder i alderen 50 til 65 år. De interviewede er enker og fraskilte kvinder som bor i Danmark. Interviewstudie dækker alle faser af de enlige kvindernes liv, men dagens præsentation handler kun om deres liv som ældre.
- Alle de interviewede kvinder havde en eller anden form for sundhedsproblemer som diabetes, blodtryk, gigt og hjertekar sygdomme osv.
- Da det var svært at finde "ældre" ugifte kvindelige befolkning i Danmark, så interview med ugifte kvinder blev foretaget/lavet i Pakistan. Denne historie er ikke medtaget i dette oplæg.

Præsentationen er delt op i tre dele

- 1) Hjemmebaseret pleje
 - a) bor alene
 - b) bor hos deres voksne børn
- 2) Bor på et plejehjem?
- 3) Hvordan opfatter de alderdom, sygdom, og død?

Mélang eller blandet familisme som et resultat af at forskellige familieværdier mødes.

Udvidet familie (3 generationer der bor sammen) (kollektivisme)	Kernefamilie (Far, mor og børn) (individualisme)
Reden for patriarkatet	Reden for kønsligestilling
Familisme (Forhandlinger med patriarkatet for at foretage nye tilpasninger)	Post-modernisme
Værdier, der skal inddrages hos børnene Respekt og lydighed	Værdier, der skal inddrages hos børnene. Ansvarlighed, kreativitet og uafhængighed
Alderdom er et familieanliggende	Alderdom er et individuelt anliggende
Dvs. Familieorienterede valg med	Dvs. Frie individuelle valg med
Flere familieforpligtigelser	Få familieforpligtigelser

Forhandling mellem familisme og individualisme

Kontekstuelle valg, sikkerhed og tilvalg af ontologisk sikkerhed (her forstået som kulturel sikkerhed)

(Flydende)

Mélang familialien

(Transitere/ forbigående)

Valgene leder til en oplevelse af foranderlighed, som man kan være åben og accepterende overfor eller til en oplevelse af at man skifter fra et værdisæt til et helt andet, det giver en fornemmelse af usikkerhed.

To mulige resultater:

Det kan resultere i henholdsvis håb, innovation, og udvikling af nye familieformer og traditioner eller i usikkerhed, ambivalens og en oplevelse af modsætningerne.

Alene boende ældre dansk-pakistanske kvinder

- Frihed og selvstændighed
- Håndtering af ensomhed
- At finde måder for at holde sig travlt med noget og at modvirke ensomhed ved at opretholde sin egen rutine; Hjælp af religion
- Intergenerationel kontakt / kontakt blandt generationer (afhængig af deres børn); hjælpende børn og børnebørn
- Nyt slægtskabsmæssige relationer uden for nærmest familie
- **Blandede normer: at bo alene er et brud med pakistansk tradition. De er afhængige af deres børn på dagligdags basis**
- **Blanding af disse værdier kan medføre ambivalens, modsætninger af værdisæt**
- **Kvinders netværk uden for familien kan være vigtigere for dem end slægtskabsforhold**

Ældre dansk-pakistanske kvinder, der bor med deres voksne børn

-
Intergenerationel kontakt: den enlige mor/bedstemor hjælper børn og børnebørn på daglig basis; men den enlige mor/bedstemor skal sætte 'grænser'

Enlige ældre kvinders netværk: Nye slægtskabsrelationer

- **Voksne børn har i Danmark ikke en normative pligt til at leve i et udvidede familie. De vil gøre det frivilligt i og af deres egen interesse.**
- **Forholdet mellem svigermor og svigerdatter er ændret**
- **Familien er præget af aftaler og forhandlinger i stedet for permanente roller.**

Eksempel på usikkerheder, ambivalens og modsætninger i dansk lovgivning

- **Lovgivning af 2002 har væsentligt strammet mulighederne for familiesammenføring. Der kræves blandt andet at en ansøger i Danmark skal have en passende bolig i sit eget navn og dermed tilskyndes kernefamilie strukturer og udvidet familiestruktur hæmmes.**
- **På den anden side står 40 års kravet angående folkepension. For at opnå fuld folkepension man have boet i landet i 40 år fra 15-årsalderen. Da de fleste af ægteskabs-migrant kvinderne kom til Danmark i slutningen af 80'erne opfylder de ikke kravet om 40 år, og derfor får de et mindre beløb 'brøkpension' som følgelig lægger pres på deres børn for at tage dem ind i en udvidet familie.**

Ældre enlige dansk-pakistanske kvinder på plejehjem

I den udvidede pakistanske familiekultur forventes det at familien tager sig af de ældre. I kernefamiliekulturen i Danmark, forventes det i langt ringere grad.

De pakistanske kvinder understreger at der er

- Mangel på religiøs og kulturel forståelse – fx. Rensning (vask, *wadhu*) før bønner. Mange tror at der kun er kollektive vaskefaciliteter.
- Går glip af kontakt med familien
- Sprog-mæssige problemer

Andre forhold taler for, og nogle af kvinderne fortæller netop om det

- Praktisk at få rettidig lægehjælp – der er en meget høj tillid til det danske sundhedsvæsen.
- Man får ro i sindet, og næste generation er har tillid til at forældrene er i gode hænder.
- Ung generationens travle liv (altså individualiseringspunktet)
- I kalifats tider gamle mennesker blev passet og plejet af staten (som én af kvinderne fortalte)
- Ældre enlige dansk-pakistanske kvinder er usikre at bo på et plejehjem
- De er åbne for et individualistisk ideal dvs. plejehjem

Opfattelsen af alderdom, sygdom, og død er kulturelt mere positiv end det ofte mødes i Danmark

- Alderdom
- Man bør nyde alle aldre i livet
- Et formål i livet gør det fornøjeligt
- Sygdom
- Lært at leve med smerte
- Død
- Ritualer
- Hvor skal man begravnes?
 - Her kan man være den, man ønsker at være
- **Innovation: I Pakistan har alle *masalak* (religiøse grupper) forbudt kvinder at følge begravelsen hele vejen til at begrave personen til kirkegården. Danske-pakistanske enker har modstået forbudt.**